

doi:[10.29285/actapinteriana.2023.9.25](https://doi.org/10.29285/actapinteriana.2023.9.25)

„Egy mű keresi szerzőjét”.

Adatok Juhász Imre Vince szentföldi magyar ferences életrajzához¹

Giovanni Claudio Bottini OFM^a – Várnai Jakab OFM^b

^aStudium Biblicum Franciscanum, Jerusalem, Flagellation Monastery (Via Dolorosa)

claudio.bottini@studiumbiblicum.org

^bSapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, 1052 Budapest, Piarista köz 1., tudományos kutató

varnai.jakab@sapientia.hu

Bottini, G. C. & Várnai, J. (2023): „Egy mű keresi szerzőjét”. Adatok Juhász Imre Vince szentföldi magyar ferences életrajzához. Un’opera in cerca del suo autore. Notizie bio-bibliografiche di Imre Vince Juhász francescano ungherese in Terra Santa. Acta Pintérian, 9: 25-41.

Abstract: In 2021, the Franciscan Biblical Institute in Jerusalem published a book by a Hungarian Franciscan, Vincent Juhász, about the paintings and engravings on the columns of the Basilica of the Nativity in Bethlehem where he served for six years after his arrival in 1935. Juhász may have had his book ready by the time he left the service of the Custody of the Holy Land in 1953, but he never managed to publish it in his lifetime. This article presents research about the person and biography of Vincent Juhász in various archives and sources of the Franciscan Order.

I. Bevezetés

A mű, amely „keresi szerzőjét”, nem 2017-ben íródott ugyan, de akkor dőlt el, hogy könyv lesz belőle. 2017. december 23-án ugyanis Emilio Bárcena spanyol páter, a San Salvatore-rendház lakója váratlanul odaadott egy gépelt kéziratot kiadásra Claudio Bottini atyának, aki a biblikus intézet kiadványait gondozta. A címlapon ez állt:

Juhász Imre Vince: Pinturas y Grafitos. Basilica de la Natividad en Belén.

(Festmények és rajzok. A Születés bazilikája Betlehemben)

Emilio atya sokat nem tudott mondani róla, csak azt tudta, hogy évekkel ezelőtt kapta Venezuelából ezt az 1974-es keltezésű gépelményt, még amikor a *Tierra Santa* folyóirat szerkesztője volt (1971-1977), de különféle okoknál fogva nem tudta kiadatni. A szerző neve ismerős volt neki a folyóirat régebbi számaiból, bár személyesen nem ismerte őt. A gépelmény első oldalán, Juhász Vince neve alatt kézzel írva ez a kiegészítés szerepelt: „*Ex-misionero de Tierra Santa (1935-1952)*” (egykori szentföldi misszionárius), valószínűleg a szerző kezeírásával. Szintén kézzel írt javítások voltak a Mons. Francisco Maldonado történész által írt előszóban is, amely azzal a reménnyel nyitotta meg a kötetet, hogy a John Boulton Alapítvány majd kiadja Caracasban 1974-ben, ami végül is nem valósult meg. Emilio Bárcena atya 2020. augusztus 9-én elhunyt. Halála előtt néhány hónappal még megtudhatta: az anyag lényegében készen áll a nyomtatásra.

¹ A cikk olasz változata megjelent (2023): Un’opera in cerca del suo autore. Notizie bio-bibliografiche di Imre Vince Juhász francescano ungherese in Terra Santa. *Collectanea*, 56: 7-36.

2018 júniusában ugyanis, hat hónappal azután, hogy Bottini atya megkapta a gépelményt, Jeruzsálembé jött Michele Bacci professzor, művészettörténész, a Fribourgi Egyetem tanára, aki már dolgozott a ferencesekkel a betlehemi Születés bazilika restaurálása során, és erről kevéssel azelőtt egy monográfiát is megjelentetett. Elfogadta a ferences biblikus intézet felkérését, hogy szakértőként lektorálja a kéziratot. Bacci professzor egyértelműen a kiadás mellett foglalt állást (vö. BACCI 2017).

Tudományos és oktatási egyetemi elfoglaltságai ellenére 2020 nyarán Baccinak sikerült letennie az asztalra Juhász alaposan átnézett és új képekkel kiegészített szövegét. A kiváló tudós írt hozzá még egy igen tartalmas bevezetőt is, amelyben történeti és bibliográfiai tanulmányt közöl a festményekről és rajzokról. Úgy jellemzi Juhász művét, mint „*értékes dokumentumot a további tanulmányokhoz a betlehemi bazilikáról*”. Közöl további adatokat is az általa közzétett publikációkról és a Spanyolországban bizonyos múzeumi kiállításokon betöltött szerepéről.

Mindezek nyomán 2021 júniusában nyomdába kerülhetett a kiadvány:

EMÉRICO VICENTE JUHÁSZ (2021): *Pinturas y grafitos. Basílica de la Natividad en Belén*. Studium Biblicum Franciscanum, Collectio maior 58., Milano.
(Introducción y edición a cargo de Michele Bacci)

A mű a betlehemi Születés bazilika oszlopain látható festmények és rajzok kritikai kiadása és részletes elemzése Juhász Imre Vince² tollából, aki néhány évig (1936-1940 és 1949-1950) az ottani rendházban élt. Ezalatt Juhász atya időt és szellemi frissességet talált nemcsak arra, hogy pontosan lerajzolja az oszlopokon látható ábrázolásokat, hanem arra is, hogy leírja a feliratokat és rajzokat, amelyeket a zárandokok a 14. századtól a 19. századig hagytak rajtuk. Nem tudta viszont publikálni kutatásait. 1950 után csupán néhány cikket közöl róluk a spanyol nyelvű szentföldi magazinban. Most azonban műve megjelent a jeruzsálemi ferences biblikus intézet monográfiatorozatában. Mivel a könyv megjelenésekor sok életrajzi adatunk még hiányzott, a bevezetőből nem sokat tudunk meg Juhászról, ezért a mű „keresi a szerzőjét”. Ki is Juhász Imre Vince, az egykori szentföldi magyar ferences?

II. Az első rendi évek és a szentföldi időszak (1935-1952)

Imre szülei, Juhász József és Schoffán Emília mindketten budapesti lakosok voltak és zsidó vallásúak. József a Damjanich u. 44. sz. alatt lakott, Emília a Garay tér 9. sz. alatt, amely ház az ő családjának tulajdona volt. Juhász József 1868-ban született, 1901-ben Rosenthalról Juhászra magyarosította a nevét. Foglalkozása „magyar államvasúti segédmérnök”. Schoffán Emília édesapja Schoffán Ignác kereskedő volt. József és Emília 1901-ben kötöttek házasságot. Pál és Klára nevű gyermekeik után 1907. szept. 14-én ikreik születtek, akiknek az Imre és az István nevet adták.³

Imre fiatal felnőttként megkeresztelkedett. Később ő maga említi, hogy egyetemre járt Budapesten (az akkori katolikus teológiai karon 1927-től kezdve két tanévet végzett mint világi hallgató).⁴ 1929-ben belépett a ferences rendbe (Szűz Mária Provincia), ahol a Vince nevet kapta. A történet érdekessége, hogy ikertestvére is ferences lett, de ő a Kapisztrán Provinciába lépett be 1928-ban.⁵ Az ő rendi neve Ágoston lett. Vince a búcsúszentlászlói rendházban 1929-ben megkezdett noviciátusi év után 1930. aug. 16-án tette le első egyszerű fogadalmát, majd a szombathelyi stúdiumházba került.

² Juhász eredeti keresztnéve Imre, a Rendbe lépéskor kapta a Vince nevet. A Kuzstódiában akkoriban az volt a szokás, hogy minden nevet olaszos formában kezeltek, ezért a hivatalos dokumentumokban Emérico Vincenzo névvel jelenik meg, ettől csak a spanyol nyelvű műveinél látunk eltérést.

³ Az adatok felkutatásáért köszönetet mondunk Verestói Nárcisznak, a Ferences Tartományfőnökség munkatársának.

⁴ A teológiai kar anyakönyvének adataiért köszönetet mondunk Sütöri Ágnesnek, a PPKE HTK könyvtárosának.

⁵ Ikertestvére végig egy évvel előtte járt: Ágoston 1929. aug. 29-én tette le első egyszerű fogadalmát, 1932. okt. 5-én volt az örökfogadalma, pappá szentelése viszont másfél évvel megelőzi Vincéét: 1933. jún. 18.

A Magyar Ferences Levéltárban fennmaradt egy levél, amelyben a provinciális, Scheirich Bonaventura jóváhagyja Vince kérelmét az ünnepélyes fogadalom iránt, de komoly intelmeket fűz hozzá. (Szöveggözlés az eredeti gépelt levél helyesírásával.)⁶

„Megfélemlít Tisztelendőséged kiforrotlan, bizonytalanul tapogatózó tulzó egyénisége. Mindig baj az, ha valaki a különcködést és nem a reális mindennapi életet csapázza. Mire való volt az ujonc testvérek előtt oly formán beszélni, hogy teszem azt, szombathelyen, pápán stb. nem úgy van, mint a hogy itt a P. Magiszter tanítja. Ne higgyék el mit ott rólam mondani fognak. Utánna néztem és valónak bizonyult eme fennti állításom. A szerény, alázatos Franciskánus, nem másokat kritizál hanem önmagát ítéli el. Azon van, hogy mindenben betartsa a szabályokat és előírásokat, nem pedig folyton azon töri az eszét, mit hogyan tesznek mások. Mindenki önmagáról fog számot adni az Ur ítélőszéke előtt. Ép azért jól gondolja meg a dolgot és ha azt látja, hogy a rendtartomány közszelleme, nem olyan, nem az, amit maga keres, úgy még ideje korán, gondolja meg magát. Örök fogadalmat akar tenni egy életre, Istennek és a szerzetnek lekötni magát mindenkorra. Jól fontolja meg lépését, és úgy menjen az oltár elé.”

Azért idéztük a Vincére nézve nem túl hízelgő szakaszt, mert jelzi kapcsolati nehézségeit, amelyek később is jelentkeznek. A provinciális végül tájékoztatja, hogy útlevele készen van, és a fogadalom után azonnal utazik. Vince ünnepélyes fogadalmát 1933. szept. 17-én volt. A római ferences főiskola, az Antonianum pedig már beiratkozott hallgatóként sorolja fel az 1933-1934-es tanévre (*Acta Ordinis FM* 1934).

A Magyar Ferences Levéltárban őrzött dokumentumok szerint Juhász Vince 1934. jún. 13-án a papszentelésre készülve pápai felmentést kapott a ferences rendi központon keresztül. A leirat rekonstruálja, hogy a jelölt „in hebraismo” született, és 18 éves korában kálvinista keresztségben részesült, majd később ezt megtagadván jóhiszeműen belépett a Ferences Rendbe, ahol klerikusi tonzúrát is kapott. Miután feltételesen ismét részesítették a keresztség szentségében, pápai felmentést kellett kérnie az 1917-es Egyházi Törvénykönyv 985. kánonjának 1. pontjában foglalt „szabálytalanság” alól (amelyek a „haereticus” és az „irregularis ex delicto” minősítés volt), valamint a 987. kánon 1. pontja alól (szentelési akadályt jelentett a nem katolikus szülők ténye), továbbá utólag szanálni kellett a noviciátust, az egyszerű és az ünnepélyes fogadalmakat. A fennmaradt tanúsítvány szerint Vince 1934. nov. 3-án a római Antonianum ferences főiskola templomában részesült az ún. kisebb rendekre szóló felavatásban.

Papszentelése 1935. jan. 20-án volt. Szentelése után azonnal kiküldték a Szentföldre, ahová 1935. aug. 7-én érkezett, és ahol első dispoziója a betlehemi kolostor volt.⁷ 1940-ben átkerül a Szent Sír bazilikába, 1943-ban ismét Betlehembben említik.

A világháború éveiből érdekes említést találunk Vince atyáról a Kuztódia vezető régésze, Bellarmino Bagatti naplójában (BAGATTI 1940-1943). A brit mandátumi hatalom az ellenséges nemzetek állampolgárait a ferencesek közül is internálta, mégpedig az emmauszi kolostorba. Bagatti 1942. ápr. 9-én feljegyz:

⁶ Köszönetet mondunk Fáy Zoltán könyvtárosnak a szíves közlésekért.

⁷ *Archivio Storico della Custodia di Terra Santa* (16.01.1936). *Atti discretoriali* 23, n. 164, p. 76 (a továbbiakban ASCTS). Ugyanez a forrás (p. 288) arról tájékoztat, hogy (7.11.1940, n. 141) 1940-ben a Szent Sír Bazilika rendházába helyezték át. Köszönetet mondunk a Kuztódia h. levéltárosának, Narcyz Klimas atyának a szíves segítségért az adatok felkutatásában.

„Az ablakból látom, ahogy az internált ferencesek és *Flagellatio* kolostorának más lakói sétájukat végzik a fegyveres őrök kíséretében. [...] Látom P. Vincenzót, a zsidó konvertitát.”

Bagatti kihasználta az időt és a sok ferences jelenlétét, és ásatásokat folytatott a ferences kolostor kertjében. 1942. aug. 14-én ezzel kapcsolatban írja:

„Itt van P. Vincenzo Juchasz [sic] is a *Flagellatió*ból. Az ásatást végző hallgatók féltik a megtalált régiségeket, de P. Vincenzo biztosítja őket, hogy engedély nélkül semmit sem vesz el. Mint ismeretes, ő szeretne létrehozni egy nagy múzeumot Budapesten, és mindent összegyűjt, amit csak tud. Az ennek során tanúsított szorgalma és gondossága fenomenális.”

1946-ban Juhász Vince a Kuzstódia központjában, a San Salvatore-kolostor központjában segédkönyvtáros a spanyol Agustín Arce atya (1884-1984)⁸ mellett, mígnem 1950-ben Damaszkuszba, a Szalhíjeh negyedben lévő plébániára helyezik. Ezt az állomáshelyét viszont tartósan nem tudta elfoglalni. A Kuzstódia tanácsának, a diskretóriumnak az 1950. dec. 28-án tartott üléséről írt jegyzőkönyvben ezt olvassuk:

„Ismertetésre kerül, hogy P. Vincenzo Juhász, akinek a dispoziója Damaszkusz (Szt. Antal pléb.), nem kapott tartózkodási engedélyt Szíriától, mert olyan országból jön (Magyarország), amely orosz befolyás alatt áll.”

Az ebből az időszakból fennmaradt leveleit Damaszkuszba keltezi, tehát bizonyos időre beengedték az országba.

III. Első tervek a Kuzstódia elhagyására

Ebből a damaszkuszi időszakból fennmaradt Juhász Vince négy levele Agustín Arce atyához, amelyet három válaszelevéllel együtt a Biblioteca Nacional de Madrid (vö. APARICIO 1998, pp. 531-568)⁹ őriz. Levelezésük fő témája az, hogy a magyar ferences atya el akarja hagyni a Szentföldet, és Spanyolországba készülni.

Az első levél 1951. dec. 15-én kelt. Arce atya dokumentumokat kért Vince atyától Damaszkusz spanyol kapcsolatairól, és a felkutatott anyagot 40 oldalon továbbítja Arcénak, cserébe kér tőle egy jó spanyol szótárt, valamint, ami a legfontosabb:

„Főleg azt kérem, hogy hozzon kapcsolatba valamilyen komoly spanyol folyóirattal, amely publikálná tanulmányomat a betlehemi bazilika festményeiről és rajzairól, mert a Bagatti atya és a Kuzstos atya végleg elutasították ennek a publikációját.” (Archivio del Padre Arce 22716⁶⁹²)¹⁰

⁸ Ez a spanyol páter a Kuzstódia történészeként több mint 50 évig élt Jeruzsálemben (vö. ARCE in ARCE 1975; BARCENA 1984, pp. 378-381).

⁹ Lelőhely: *Archivio del Padre Arce* 22716⁶⁹²⁻⁶⁹⁸. Köszönetet mondunk Luis Benedicto Tuzón úr szíves segítségével a szövegek megszerzésében.

¹⁰ A levél utolsó állítása némileg furcsa, hiszen maga Bagatti írta: „P. Juhász, a Szentföldi Kuzstódiából, megvizsgálta az összes festményt egy hosszú létrán állva, egészen közletről, és akkurátusan reprodukálta ezeket. Készülve kutatásának közzétételére, adott belőle egy ízelítőt, amelyből néhány rajzot én is felhasználok” (BAGATTI 1952, pp. 93-94). Lásd még a Bagattitól kapott pozitív jelzéseket in JUHÁSZ 2021, 33. Ugyanebben a levélben lentebb Juhász tisztázza: „Ami a betlehemi kézirat elutasítását illeti [Bagatti részéről], ez azon alapul, hogy a szövegben és a rajzokon talál néhány hibát. Szintén ő mondja, hogy ezek könnyen kijavíthatóak.” A pontosítás ellenére később utal valamiféle polémikus motivációra, a Kuzstódiában dolgozó olasz és spanyol ferencesek közti ellentéttel kapcsolatban. Ezt nem tudtuk ellenőrizni, de aki Bagattit ismerte, tudja, mennyire távol állt tőle az ilyen versengés. Erről lásd BAGATTI 1991.

1952. jan. 28-án kelt válaszában Arce atya, akit Vince úgy titulál mint „amigo y hermano”, megköszöni a küldeményt, tudomásul veszi a kéréseket, és tanácsokat ad Vincének arra vonatkozólag, hogy hogyan léphetne át a Szt. Gergelyről nevezett spanyol ferences provinciába (vö. Archivo del Padre Arce 22716⁶⁹⁶).

A második levélben (1952. feb. 3., Archivo del Padre Arce 22716⁶⁹³) páter Juhász hosszan panaszkodik a Kusztos atyára, akivel nem jó a kapcsolata.¹¹ Úgy érzi, nem fogadja el az ő hivatását, ami: „escritor, divulgador de las cosas de Palestina, confesor políglota, amator del culto divino, de la dirección espiritual”, sőt szinte úgy érzi, üldöztetést szenved (vö. Archivo del Padre Arce 22716⁶⁹³). Ezután arról ír, amit eddig tett és ezután tenni fog a Szt. Gergely provinciába való átlépés érdekében.

Mindössze néhány nappal később, 1952. feb. 11-én újabb levelet ír (vö. Archivo del Padre Arce 22716⁶⁹⁴), amelyben beszámol arról, hogy a miniszter generális megköszönte neki a cikket, amelyet elküldött neki, de utána ismét a panaszok sora következik a szentföldi Kusztos ellen. Bevallja, hogy az idegrendszere nem a legerősebb:

„Tisztelendőséged, aki 16 éve ismer engem, tudja, hogy egy kissé ideges típusú ember vagyok, de be tudom tartani a közös élet szabályait és szorgalmas vagyok a munkában. Aki ismer, az tudja rólam. Tudja a Kusztos atya is, aki rábeszélte, hogy ne szedjek gyógyszert, még az idegekre sem.” (Archivo del Padre Arce 22716⁶⁹⁴)

A levél végén további segítséget kér a Madridba való átlépéséhez. Válaszában Arce atya tájékoztatja és higgadt tanácsokat ad neki (1952. feb. 22.) mint régi ismerőse:

„Ne foglalkozz régi sérelmekkel, amelyeket a legjobb szándékkal ugyan, de okoztak Neked. Mi emberek gyakran nem értjük meg egymást, mert mindenki csak a saját szempontjából látja a dolgokat. Egyébként pedig örülj, hogy elviselhetted valamit, mert a szenvedés megtisztít és megújít. Most már csak arra gondold, hogy készülnöd kell a papi munkára, amely újabb nagy területen, Madridban vár.” (Archivo del Padre Arce 22716⁶⁹⁷)

Juhász Vince atya bizonyára zaklatott időszakot élt át, mert az őt nyugtató válasz után nem sokkal, 1952. márc. 22-én ismét ír egy levelet, amelynek külalakja és tartalma izgatottságról tanúskodik. Újból a Kusztos atyával vitatkozik, és beszámol a rendi római központjával folytatott levelezéséről (vö. Archivo del Padre Arce 22716⁶⁹⁵).

Agustín Arce atya Lisszabonból válaszol 1952. ápr. 17-én, és higgadtságra inti:

„Kedves tisztelendő atya, ne légy türelmetlen, mert mindennek eljön az ideje. A te ügyed is jól elintéződik, biztos vagyok benne [...]. Hiszem és remélem, hogy a te ügyed véglegesen és kielégítően rendeződik, és amikor visszamegyek Madridba, személyesen köszönhetlek majd [...]. Azzal zárom, amivel kezdtem: légy türelmes és ne sietess semmit.” (Archivo del Padre Arce 22716⁶⁹⁵)

Arce atyának igaza lett. A spanyol nyelvű szentföldi magazin, a *Tierra Santa*, ahol Juhász cikkei is megjelentek, 1952-ben a 282. számában ezt írja a „Hírek” rovatban:

„Április 15-én Vicente Juhász ferences atya elhagyta Jeruzsálemet, és Spanyolországba ment, ahol egyelőre a Szent Gergely fülöp-szigeti ferences provinciában él majd.

P. Vicente 1907. szept. 14-én született Magyarországon zsidó családban. A budapesti egyetemen tanult. Miután katolikus lett, már felnőttként belépett a ferences rendbe, ahol 1930. aug. 16-án tett fogadalmat. 1935. jan. 20-án

¹¹ Azokban az években Giacinto Faccio volt a kusztos (1950-1955); órála lásd TALATINIAN 2005, pp. 25-38.

szentelték pappá. Miután 1935 augusztusában a Szentföldre küldték, 17 éven át szolgálta a Szent Helyeket áhítattal és példamutatóan. A magyarországi Szűz Mária Provincia tagja.

Palesztinai tartózkodása alatt a Szent Helyek szolgálatát főleg a régi emlékek odaadó tanulmányozásával kapcsolta össze. Ennek gyümölcse egy eddig kiadatlan magyar nyelvű szentföldi útikönyv, továbbá számos tudományos cikk. Három éve az egyik legszorgalmasabb közreműködője lapunknak.

Kívánjuk, hogy spanyolországi tartózkodása jól teljen.”

(1952, pp. 218-219, fotókkal)¹²

1952 és 1955 között tehát Madridban találjuk Vince atyát a *Calle Duque de Sexto*, 9. sz. alatti ferences kolostorban. Lelkipásztori munkája mellett közreműködött az „Országos Szentföldi Kiállítás” megszervezésében és felállításában. Ez a rendezvény hosszú előkészület után 1954. okt. 21-én nyílt meg, komoly visszhangja volt általános egyházi szinten, de felfigyeltek rá tudományos berkekben is (*Guía de la Exposición* 1954).¹³ A katalógus bevezetője szerint Juhász tagja volt a szakmai és pénzügyi bizottságnak:

„P. Vicente Juhász OFM aprólékos, türelmes, intelligens és rendezett kutatásai jelentősen hozzájárultak a kiállítás létrejöttéhez egy olyan területen, amely nélküle komoly hiányt szenvedett volna: gazdag anyagot hozott Palesztina és a környező országok régészeti és a természeti környezetének bemutatásával, ami igen hasznos a Biblia megvilágításához. Szentföldi küldetésének hosszú éve során gyűjtötte össze mindezt. Értékesek az általa készített fotók és rajzok is, főleg a betlehemi bazilika oszlopait díszítő középkori festményekről, amelyeket hosszú hónapok türelmes munkájával készített, dacolva a többi felekezet ellenállásával.”¹⁴

A katalógus egy fotót is hoz, amelyen kilenc oszlop látható különböző festményekkel és rajzokkal.

Kutatásunk megállapította, hogy Juhász régészeti anyagának nagy részét a budapesti Magyar Szentföld múzeuma számára gyűjtötte, de miután az 1950-es felosztatás miatt nem tudta oda eljuttatni, az anyagot Madridba küldte, jelenleg pedig a Santiago de Compostela-i ferences provincia központjában felállított „Szentföldi Múzeum” részét képezi.¹⁵

IV. Levelezés a miniszter generálissal

1952 után Juhásznak már nincs kapcsolata a Szentföldi Kustódiával és annak vezetőségével, de 1954. nov. 26-án egy váratlan bejegyzésre bukkanunk a diskretórium (kustódiái vezetőség) ülésének jegyzőkönyvében:

¹² A folyóirat szerkesztője akkoriban P. Antonio Rivas volt.

¹³ A *Sefarad* folyóirat (1954, 14: 467-470), amelynek kiadója a „Consejo Superior de Investigacione Cientificas”, nagy terjedelemben számol be a kiállításról. A. J. Prado által jegyzett cikk Juan R. de Legísima páter fő munkatársai között megemlíti Juhász Vincét is: „P. Juhász a régészeti és természeti gyűjtemény nagy részével járult hozzá a kiállításához. [...] szerepel több őskori maradvány is P. Juhász gyűjteményéből” (uo. pp. 467-468). Egy hír szerint a kiállítást meglátogatta az akkor szentföldi kusztos, padre Giacinto Faccio is. Vö. *Tierra Santa* 1955, 30(313): 31-32; lásd még ROMERO 1954, pp. 415-418.

¹⁴ Asociación Española de Amigos de Tierra Santa. *Guía*, 7.

¹⁵ Vö. *Museo de Terra Santa. Santiago de Compostela*, [Santiago de Compostela 1993]: több szerzőtől. A 17. oldalon említi Juhász régészeti gyűjteményét a szentföldi kiállításon. Később a múzeum anyagába felvett numizmatikai gyűjteményről jelent meg tanulmány: GARCIA & LISTE 2000, pp. 197-218.

„Elutasítást nyert P. Vincenzo Juhász kérése, hogy újból a Kustódia szolgálatába lépjen a buenos airesi komisszariátus tagjaként.”

(ASCTS 26.11.1954, n. 4, p. 141)¹⁶

A diskretórium döntése annak a levelezésnek a fényében érthető, amelyet Juhász atya a miniszter generálissal folytatott. Immár Spanyolországból is szeretett volna továbbállni, valamelyik latin-amerikai országba, ahonnan pénzügyileg támogatni tudta volna rokonait. Madridban nem érezte jól magát, mert aggódott közvetlen magyarországi családtagjainak anyagi gondjai miatt. Ezügyben 1952 és 1957 között folytatott levelezést a miniszter generálissal és más curiai hivatalnokokkal, ahogy erről a Curia levéltára tanúskodik.¹⁷

A levelek sok, olykor drámai információt tartalmaznak Juhászcól és Magyarországon élő rokonairól. Így eléggé árnyalt képünk lehet Vince atya állapotáról a Latin-Amerikába költözését megelőző időszakban. Először egy rövid ideig Kolumbiában élt, 1955 után pedig Venezuelában. Így lesz érthető, hogy miért Caracasban próbálkozott könyvének kiadásával. A Gondviselés úgy akarta, hogy a kézirat azután mégis Jeruzsálembé kerüljön vissza, hogy végül könyv alakban megjelenhessen.

Első levele 1952. júl. 14-én kelt Madridban, tehát néhány hónapja volt még csak ott. Címzettje Agostino Sépinski miniszter generális¹⁸. Teljes egészében közöljük, mivel sok és fontos információt tartalmaz:

„Főtisztelendő Atya, mivel Madridban jártakor nem tudtunk beszélni, levélben fejtem ki kérésemet, bízva abban, hogy atyai és igazságos szíve pozitív válaszra indítja Budapestén maradt rokonaim iránt.

Nemrég kaptam levelet édesanyámtól, aki panaszkodik, hogy nincs elég ruhája sem neki, sem a nővéremnek (mindketten özvegyek), sem ez utóbbi félárva kislányának, sem ikertestvéremnek, Juhász Ágoston OFM atyának. Ez utóbbi földművelésből él, ahogy tud: a fél gyomrát ki kellett venni. Amikor a magyar klérus a kommunista kormány elismerése ellen harcolt, ő világi pap lett, »mert a nép nem szerette őt a demokratikus érzelmei miatt«, ahogy anyám írta. Úgy tűnik, hogy a vörös terror nyomása alatt, mivel megviselt idegei nem tudták hordozni a sok apostoli munkát, ő a kormány mellett emelt szót, és ezzel bírálatot váltott ki a Kapisztrán Provincia szegedi rendháza körül a hívek körében. Előjárói pedig, feledvén az ő áldozatos és munkás életének érdemeit, jobbnak látták megszabadulni ettől a zsidó konvertitától, és rávették a Rend elhagyására. Káplán lett egy Szeged környéki faluban, de mivel nem tudott megélni, ezért villanyszerelő lett. Egészsége viszont nem bírta a nehéz fizikai munkát, és visszatért vidékre, ahol a földművelésből él és kántorkodik. Így hálálja meg ez a provincia, amely mégis megmaradt, az ő áldozatos életét és ferences apostolkodását, és az én érdemeimet is, aki bár a Mariana Provincia tagja vagyok, itt a Szentföldön végig a Kapisztrán Provincia és annak szentföldi komisszariátusa számára dolgoztam, a Magyar Szentföldért, annak temploma, múzeuma és folyóirata érdekében. Jelen pillanatban 25 láda anyag várakozik Jeruzsálemben és Jaffában, hogy a múzeumba kerülhessen: de ha így bánnak a testvéremmel és a rokonaimmal, akkor ugyan soha nem fogják látni a gyűjteményt. Mindegyikük katolikus: édesanyám, nővérem, unokahúgom is, és

¹⁶ A hírt megerősíti Juhász 1954. nov. 20-i levele is Sépinski miniszter generálishoz, erről lentebb lesz szó. A levélben említett kérést Pio Augusto Crivellari atya (1906-1966) adta elő, aki akkoriban a miniszter generális delegátusa és argentin szentföldi komisszárius volt.

¹⁷ Ezúton mondunk köszönetet Priamo Etzi atyának, az ASOFM vezetőjének azért, hogy az anyagot a rendelkezésünkre bocsátotta.

¹⁸ 1900-1978, nekrológiumát lásd C. Schmitt tollából (SCHMITT 1979, 76-78).

semmi támaszuk nincs, mert bátyám, nem a pap, Ausztráliában emigrált, és nem akar tudomást venni róluk. Hihetetlen a gyűlölet és az üldöztetés, amelyben a nép körében részük van a konvertita zsidóknak: amit én a Szentföldön elszenvedtem, semmi ahhoz képest, amit iker bátyám szenved.

Kérésem immár az, hogy a Ft. P. generális lépjen kapcsolatba a Kapisztrán Provincia miniszterével Budapesten, és beszélje rá, hogy vegye vissza Ágoston testvéremet a provinciába, amely immár az egész magyar klérussal együtt elismerni kényszerült a kommunista kormányt. Ha a provinciális atya nem tudná vagy nem akarná befogadni, akkor legalább adjon neki valami alkalmas munkát az egyik rendházban, hogy segíteni tudja a családot. Édesanyám 76 éves, nővérem 49, unokahúgom 15. Csak a nővérem tud dolgozni a család fenntartásáért. Arra is kérem, hogy bízsa meg Szunyogh Gutbert testvért, provinciám tagját, aki a Curia Generalizia lakója, hogy gyűjthessen mindenféle ruhákat iker bátyámnak, és elküldhesse nővérem címére: Kelemen Károlyné, Budapest, Dózsa Gy. út 19. IV. em. 4. Én kifizetem a vámot és a postát, mert van itt 60 dollárom az új provinciám, a Szt. Gergely Kusztoánál. Innen lehetetlen bármit is küldeni. Egyébiránt elégedett vagyok: gyóntatók, spanyolul tanulók és írók.” (ASOFM SM477–Ungheria–S. Maria 1)

Vince atya évek óta távol volt hazájától, ezért érthető, hogy nincsenek pontos ismeretei az otthoni viszonyokról, így a provinciális mozgásteréről sem. A Kapisztrán Provincia számára 72 fős keretet szabott meg az állam, és ebben elsősorban azoknak kellett helyet adni, akik a két gimnázium fenntartását és rendi nevelés feladatát végezték. Akik ezen kívül rekedtek, azok nem a „Rendet hagyták el”, hanem állami kényszer alatt világi munkát vállaltak. A provinciális tehát nem „küldött el” senkit a Rendből.

A miniszter generális a Rend általános titkárát bízsa meg a válasszal (júl. 18.), aki ezeket írja Juhásznak:

„Tisztelendő Atya, a Ft. Miniszter generális atya megbízásából válaszolok f. hó 14-i levelére, amelyben előadja hozzátartozóinak súlyos helyzetét.

Ha mód lenne arra, hogy a Ft. min. gen. kapcsolatba lépjen az Ön miniszter provinciálisával, szívesen megtenné, de Ön is ismeri a sajnálatos helyzetet, amelyben rendtársaink ott élnek, és ami alól a provinciális sem kivétel: gyakorlatilag lehetetlen teljesíteni, amit kér.

Ami a ruhagyűjtést illeti, a Főt. atyának nincs kifogása, sőt Ön lépjen közvetlen kapcsolatba Gutbert testvérral: ezt Önnek kell megtennie.

Minden jót kívánok az Úrban, a Főt. atya pedig áldását küldi.”

(ASOFM SM477–Ungheria–S. Maria 2)

A levél nyugodt és jóindulatú hangvétele jellemzi az összes választ, amit Juhász atya kap a Rend generális Kúriájától. Ő maga is mindvégig szeretettel és tisztelettel fordul Sépinski atyához. Az első levelet egy hosszabb csönd követi, igazából 1953 után már nem ír a generális atyának. Ebben az időszakban Juhász Vince bizonyára a szentföldi kiállítás kapcsán is nagyon elfoglalt lehetett.

A központi levéltárban őriznek azonban három levelet Vince atyától, amelyet Felipe Cueto mexikói definitor generálisnak írt. Az elsőben összefoglalja helyzetét (1953. okt. 23.). Elmondja, hogy a Szentföldön nem tudott olyan apostoli munkát végezni, mint amelyet akart, és hozzáfűzi:

„Sok időt fordítottam arra, hogy cikkeket írja Majsai Mór magyar szentföldi kommisszárius atya (jelenleg börtönben) folyóiratába, valamint hogy a budapesti Szentföldi Múzeum számára régészeti anyagokat gyűjtsek.”

(ASOFM SM477–Mexico–S. Evangelio 1)¹⁹

Cueto atyát arra kéri, járjon közben, hogy áthelyezzék őt a mexikóvárosi szentföldi kommisszáriátusba, ahol jól tudná hasznosítani széles körű szentföldi ismereteit és összegyűjtött anyagait (lásd ASOFM SM477–Mexico–S. Evangelio 1).

Ezt követi nem sokkal egy másik levél (1953. nov. 14.), ugyancsak Cueto atyának (ASOFM SM477–Mexico–S. Evangelio 2). Ez egyfajta apológia: Vince atya elutasítja a vádat, hogy ő nem akart az új Izrael államban félig földalatti apostoli munkát végezni a Magyarországról bevándorolt zsidók között. Vonatkozott ez sok olyan keresztényre, akiknek a házastársa zsidó volt, és hitüket nehéz volt megőrizniük. Részleteket is közöl, valamint hivatkozik az akkori Kusztos, Giacinto Faccio megértésére, amivel döntését elfogadta.

A harmadik levélben (1953. dec. 10.) Juhász örömmel közli, hogy a mexikói, Szent Evangéliumról nevezett provincia kész befogadni őt, és kéri Cueto segítségét a miniszter generális jóváhagyásának kieszközlésére (ASOFM SM477–Mexico–S. Evangelio 3).

Ez a terve végül nem valósult meg, és így jutunk el 1954 derekára, amikor Juhász Vince ismét ír a miniszter generálisnak, és ez a levelezés 1957-ig tart. 1954. aug. 9-én egy olyan levéllel indul, amely alapvetően az előzőekhez hasonló, de érdekes részleteket tartalmaz Vince atya ikertestvérét és más családtagjait illetően.

„Főtisztelendő és szeretett Atyám, ikertestvérem Juhász Ágoston OFM Szombathelyről írt idén ápr. 25-én és máj. 2-án Kincses Rufin testvéren keresztül, aki tanúsíthatja, hogy igaz amit mondok. Ikertestvérem azt írja, hogy minden világi állás elutasításával hűséges maradt a papi hivatásához (miután elzavarták a rendházából). Egy plébánián lakik kántorként, mert egyik egyházmegyében sem vették fel. Azt írja hogy jól van, 78 éves édesanyánkkal, 50 éves nővérünkkel és annak lányával együtt. Ezek mindhárman katolikusok, Budapesten élnek, és senki nem segít rajtuk. Nem írnak a nyomorukról, mert nem szabad külfölddel levelezniük, de maga az a tény, hogy IKKA csomagokat kérnek tőlem, bár tudják hogy Madridban vagyok, mutatja, hogy még a legszükségesebbnek is híjával vannak. Innen viszont semmit nem tudok küldeni, mert nincs diplomáciai kapcsolat, még pénzt se tudok gyűjteni az itteni testvérek és a lakosság szegénysége miatt, és a peseta alacsony árfolyama miatt. A pénz Amerikában van.

Ezért, 3 hónap habozás után, lelkiismeretem arra indít, hogy az Atyától olyan kegyet kérjek, amelyet még egyetlen előljárótól sem kértem: hogy segítse inséget szenvedő rokonaimat – nem pénzzel, hanem azzal, hogy engedélyezi számomra az átlépést a misszióba vagy provinciába bármelyik spanyol-amerikai állam területén. Egy ilyen ígérettel a kezemben könnyebben találnék jóindulatú provinciálist, aki átvenne, mert itt engem mindenki szeret, és elégedett a munkámmal és a magaviseletemmel. Amerikában azután, az előljáró engedélyével, össze tudnék gyűjteni annyi pénzt, hogy segítsem a családtagjaimat. Legszívesebben Közép-Amerikába mennék, mert ott a legkevesebb a pap. Guatemalában 13 000 hívő jut egy papra [...].

¹⁹ A levél írásakor, 1952-ben már semmi remény nem volt arra, hogy a Magyar Szentföldet és a múzeumot a Rend visszakaphassa.

Elküldtem Főtisztelendőséged címére azoknak a régi feliratoknak a fotóit, amelyeket a betlehemi bazilikában másoltam le, mert ha Atyaságod ajánlja valamely illetékes intézménynek, akkor bizonyára foglalkoznak vele. – Hálás köszönetem az új Szeráfi Martirológium elküldéséért. A legértékesebb kiadásban küldték meg.

Kész vagyok elmenni valamelyik spanyol-amerikai szentföldi komisszariátusra, és elvinni oda a kiállítás anyagát, hogy adományokat gyűjtsék a názáreti bazilika számára.” (ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 5-6)²⁰

A miniszter generális ezt a levelet is titkárával válaszoltatja meg (1954. aug. 14.): „[a generális atya] nem tartja alkalmasnak, hogy Ön provinciát váltson. Küldje el ide a generális Curiára édesanyja címét, és innen megpróbálunk neki segíteni” (ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 3).

Juhász Vince postafordultával válaszol (1954. szept. 10.). Megújítja szándékát, hogy segítsen családtagjain, és ebből a célból akar Latin-Amerikába menni, várakozva, mint írja, „Magyarország felszabadítására” (ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 4).

1954. nov. 20-án ismét drámai hangvételen ír családtagjainak helyzetéről, taglalja a ruhaküldés lehetőségeit, de hírt ad személyéről is.

„Tudni kell, hogy az IKKA csomagok nem olyan hasznosak, mint a használt ruhák küldése, mert ez utóbbi eljut a címzetthez (legfeljebb vám címén néhányat kivesznek belőle), a csomagok viszont csak az ár feléért használhatók. A magyar törvények szerint egy évben az alábbi ruhákat szabad küldeni egy nőnek: 1 kabát, 1 teljes ruha, 1 használt munkaruha, 2 pulóver, 1 kalap, 2 fejkendő, 1 pár kesztyű, 2 blúz, 4 pár harisnya (nem nejlón), 2 pár cipő vagy szandál, 1 pár csizma vagy gumicsizma, 3 db bármilyen fehérnemű, 6 zsebkendő, 3 törülköző, 1 lepedő. Szükségük van a meleg ruhára, a fehérneműre és a vízálló ruhára. Nem számít, ha nem anyuka mérete, majd átalakítják. – A Società Keleny (12, Rue de la Grange-Patelière, Paris-IX-France) 7 900 frankért nők számára csomagot állít össze és küld el: 1 használt kabát, 1 használt szoknya, 1 új kombiné és 2 új nadrág. 13 400 frankért pedig nők számára: 1 kabát, 1 ruha és 2 pár cipő, mind használt, 1 szoknya, 1 kombiné, 1 pulóver, 2 nadrág, 1 vállkendő és 3 zsebkendő, mind új. Dollárban, csekkkel kell fizetni. Ez a társaság már küldött a bátyámnak egy hasonló csomagot, és nagyon dicséri [...]”

Minden sokkal könnyebb lenne, ha Amerikában lehetnék. Pius Barth, a St. Louis-i provincia minisztere itt járt, és ő maga kért, hogy lépjek be a provinciájába, mert arrafelé sok a mexikói, és a testvérek nem beszélnek spanyolul – de nem kezdtem el intézni, mert látom, hogy Főtisztelendőséged úgysem engedné. A Szentföldi Kusztoz atya is járt itt Madridban, és őszintén beszélt velem a Kusztozia gondjairól. Szeretett volna visszavenni és küldeni egy év múlva, hogy New Yorkban megszervezzem a szentföldi kiállítást, és így gyűjthessünk a názáreti bazilika céljára. Aztán Washingtonban hagyott volna, ha a páter Kinsel komisszárius szeretné – ő viszont azt írta, hogy nincsenek létszámgondjai, hanem inkább menjek Közép- vagy Dél-Amerikába, ott kevés a pap. Crivellari atya, aki a komisszárius Buenos Airesben, írta hogy ismét kikért engem a Kusztozától. Szeretné, ha propagandát tudnék csinálni a Szent Helyek érdekében, enyhíteném

²⁰ Az IKKA (teljes nevén IBUSZ Külföldi Kereskedelmi Akció) ajándék-, illetve segélyközvetítő intézmény volt, amelynek segítségével a nyugati országokban élő magyarok rokonaiknak illetve barátaiknak ajándécsomagot vagy pénzt küldhettek (Wikipédia).

a paphiányt, és engem is megszabadítana a kintől, hogy nem tudok segíteni a rokonaimon. Kérem Főtisztelendőségedet, hogy fogadja el ezt a megoldást, ha a Kusztódia diskretóriumába beleegyeznek.

Küldtem Ft.-ged címére egy katalógust a kiállításról, jelezve hogy melyik az a 15 oldal, amely az én munkám: a teljes régészeti szekció és a természeti nagy része. A kiállítás szervezője szerint annak értékét 40-50%-ban ezek jelentik. Kb. 35 vitrint tölt meg. Áldását kérve.” (ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 7)

A dossziében itt előkerül egy latin nyelvű levél, amely értelemszerűen Juhász ikertestvérének, P. Ágostonnak íródott. A Rend helyettes főtitkára, P. Hermes Peeters ír a generális nevében, és az ikertestvéreire vonatkozóan hozzáfűzi:

„Most pedig, a Reverendissime utasítására írok néhány dolgot ikertestvérem, Vince atya dolgáról.

Vince atya ismételten kérte a generális atyát, hogy máshová költözhessen, legutóbb Latin-Amerikába. Azelőtt ő többször is engedélyt adott, de most harmadjára azt tanácsolta neki, és világosan megírta, hogy maradjon Madridban, mert egyelőre nem fog változni a véleménye, és meg van rá a maga indoka. Mivel tehát ez a helyzet, Vince atya folytassa csak a jól megkezdett madridi apostolkodását, ahol mindenki szereti őt. De a közeljövőben, ahogy Te is irod, ha eljutsz Dél-Amerikába, és az új körülmények úgy sugallják, nem lesz nehéz megváltoztatni a jelenlegi döntést, a testvérek és a lelkek javát nézve.”

(ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 8)

Néhány hónap elteltével, ápr. 5-én Juhász Vince ismét a miniszter generálishoz fordul, előadva személyes nehézségeit és képtelenségét a család megsegítésére, egy új megoldáshoz kéri a generális segítségét:

„...nem marad más, mint hogy megkérjem a Szerzetesi Kongregációtól az exklauztrációs engedélyt addig, amíg vissza nem tudok menni Magyarországra, vagy legalább három évre, ha előbb lehetővé válna: merthogy ennyi próbaidőt szoktak kérni a püspök urak a szerzetesektől, akik be akarnak lépni papjaik közé. [...]

A Főtisztelendőséged invitálását, hogy térjek vissza Izraelbe, azért nem fogadtam el, mert képtelen vagyok bármit is tenni a megtért zsidók új hitének megmentésére. Másrészt, az új megoldás kérése nem állhatatlanság a részemről. Már Damaszkuszban is Latin-Amerikába kíváncsoztam, de ezt akkor nem volt lehetséges. Ide csak azért jöttem, mert Amerikába még nem mehettem, és Madridot most is jobbnak tartom, mint az életet ott Keleten, amely számomra haszontalan és elviselhetetlen lett.”

(ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 12)

A levelezés a Rend főtitkárának két latin levelével folytatódik, az első (1955. ápr. 20.) címzettje Gabino Gallego provinciális, melyben kéri, hogy a vele együtt küldött másik levelet olvassa el és adja át Juhász atyának. Ebben szerepel a kánoni felhatalmazás Vince atyának, hogy befogadó püspököt keressen, majd pedig, a kánonjog és a rendi konstitúciók szerint formálisan is kérje az exklauztrációt a Szentszéktől, a Rend prokurátor generálisán keresztül (lásd ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 9 és 13).

Vince atya 8 nappal később válaszol. Elfogadja a „szekularizáció” kérésének javaslatát. Előre fél attól, hogy madridi vagy szentföldi rendtársai majd bírálják emiatt, és védekeznek (vö. ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 11). A főtitkár 1955. máj. 7-én válaszol neki és megnyugtatóan:

„Biztos lehet abban, hogy ha a Reverendissime engedélyt adott Önnek, hogy befogadó püspököt keressen, akkor nem ő fog akadályt gördíteni az ügy útjába. Megadja a Kongregációnak a maga lelkiismerete szerint a votumát, efelől ne kételkedjen.” (ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 10)

1955. jún. 6-án Juhász levelében főként köszöntét fejezi ki, és néhány fejleményről tájékoztat:

„Őexcellenciája Baltasar Alvarez püspök úr, Pereira püspöke (Kolumbia), f.hó 10-én tanúsítványt küldött nekem arról, hogy befogad az egyházmegyéjébe három év próbaidőre. Irodavezetője kilátásba helyezte a jól fizető kórházlelkészi állást Pererében.” (ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 16)

Majd perlekedő stílusban ír a madridi helyzetről, ahol szerinte nem ismerik el kellőképpen anyagilag a rengeteg munkát, amit papként és a szentföldi kiállítás szervezésével végzett. Jogot formál arra, hogy egyes könyveket és más tárgyakat személyes használatra magával vigyen. A kiállításról azt mondja, hogy komoly anyagot hagy hátra:

„45 láda muzeális anyagot, amelyet 11 éven át gyűjtöttem, majd 3 évig itt dolgoztam a kiállítás előkészítésén, összeállítva a 30 terem leltárát.”

(ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 16)

A prokurátor generálisnak is ír, 1955. jún. 19-én, a címzett nevének megjelölése nélkül. Részben ismétli az előző levelek panaszait a gazdasági kérdésekben. Szinte aggályosan szeretné pontosítani, hogy nem „szekularizációt” kér, hanem egyszerű „exklusztrációt, hogy visszatérhessek hazámba, Magyarországra, segíthessem szegénységre jutott családtagjaimat Budapesten, és egyéb lelki okok miatt” (ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 15).

Rómából a generális atya nevében a főtitkár válaszol neki (1955. júl. 4.). A levél a provinciálison keresztül jutott el hozzá, akinek a főtitkár elküldte a levelet, hogy elolvasás után adja oda Juhásznak (vö. ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 14). Egyrészt emlékezteti őt, hogy amit egy szerzetes megszerez, az nem a saját tulajdona lesz, hanem a provinciájáé. Másrészt megadja neki az engedélyt, hogy az általa jelzett könyveket magával vigye, és támogatást ígér neki az útiköltséghez bizonyos számú szentmise elvégzése fejében (vö. ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 17).

Ezt követi 1955 júliusában két levél, röviddel egymás után, amelyben már nyugodtabb hangvételen tájékoztat a fejleményekről. Az elsőből idézünk (1955. júl. 7.):

„Főtisztelendő és szeretett Atya, tisztelettel közlöm, hogy f.hó 2-án megkaptam az apostoli leiratot az eksklusztrációról három évre vagy rövidebb időre, ha annak indoka megszűnne (családtagjaim nyomora). Az exc. püspök úrnak Pereirában (Kolumbia) is mindig eksklusztrációt ígértem, mégis befogadott, és egy szinte szerzetesi elfoglaltságot bízott rám egy nővérek által vezetett kórházban. Kész kifizetni az utat és a ruháimat, de pénzküldési engedélyt még nem tudott nekem szerezni. Hála a »Szentföld Barátai« vallási egyletnek, kaptam 5000 pezetát P. Légisimától a kiállításon végzett munkámért, és más nagylelkű segítséget. Megvettem a hajójegyet egy spanyol hajó II. osztályára, amely a hónap végén indul. A ruhatáram a bogotai érsek úr ajándéka, aki politikai okokból itt Madridban él visszavonultan.

El se tudom mondani, mennyire hálás vagyok az Úrnak, Atyaságodnak és általában a Hierarchiának, amiért megnyugodhatott a lelkiismeretem, és megkaptam a vágyott kolumbiai missziót, a családom segítésének és a Szeráfi Rendbe való visszatérésnek a lehetőségét.

Itt hagyom egész szentföldi gyűjteményemet, amely 40 vitrinnyi anyag, és a jövőbeli madridi múzeum anyagát képezi. Jogosnak tartom, hogy megőrizzek a

budapesti komisszariátus múzeuma számára (amelynek az adományokat adták) legalább a gyűjtemény egy apró részét: 1000 fényképet, néhány száz régi érmét, kőzetet, kagylót, kb. száz régiséget és más szentföldi tárgyat. Madridban erre nincs szükség és a provincia nem tud mit kezdeni vele.”

(ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 18)

P. Juhász második levele (1955. júl. 22.) már a küszöbön álló utazásról szól, amellyel kapcsolatban van néhány gyakorlati nehézsége. Érdekes, amit ebben ír a gyűjteményéről:

„Kérem az Ön engedélyét, hogy megtarthassam azt a néhány dolgot, ami a szentföldi gyűjteményből megmaradt: kb. 1 500 fénykép és rajz, kb. 100 cserép régiség, néhány száz azonosítatlan és nem értékes érme, egy kőzetgyűjtemény, továbbá növények és kagylók rendezett gyűjteménye.”

(ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 19)

A spanyol Szent Gergely Provincia levéltárában megvan a Szerzetesi Kongregáció által 1955. jún. 17-én kiállított exklausztrációs indultum, amelyet a miniszter generális jún. 24-én küldött el Juhásznak a provinciálison keresztül, és aug. 9-én kézbesítették Madridban.²¹

A római ferences Curia levéltárában található még 5 dokumentum Vince ikertestvére, Ágostonra vonatkozóan (lásd ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 20-24). Megtudjuk belőlük, hogy testvére segítségével megpróbálta elhagyni Magyarországot és belépni Kolumbiában a monteriai egyházmegyébe. Az első 1956. ápr. 22-én kelt dokumentum Rubén Isaza monteriai apostoli adminisztrátor nyilatkozata, hogy befogadja Juhász István ferences atyát, ha megkapja a Szentszéktől az exklausztrációs indultumot (lásd ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 22). Ezt követi három irat Vince atyától ugyanerről. Végül itt találjuk az utolsó iratot, ami fellelhető Juhász Vince atyától (1957. jún. 10.). Ez ismét a miniszter generális atyának szól, és köszönet fejeződik ki benne:

Bár nem mindig tudtam követni az Ön rám vonatkozó akarátát, nagy hálával gondolok Önre, hogy elhagyhattam a számomra terméketlenné váló missziót a Szentföldön, átmehettem Madridba, kérhettem az exklausztrációt, hogy segíthessem Budapesten zaklatott körülmények között élő édesanyámat, nővéremet, unokahugomat és ferences ikertestvéremet. Szorgalmas munkával havi kb. 150-200 dollárt tudtam nekik küldeni. Most, hogy Ágoston testvérem az USA-ban van,²² unokahugom pedig Brüsszelben, ahol hegedűművésznak tanul egy ösztöndíjjal, remélem hogy visszatérhetek a Rend kebelére a három éves exklausztráció végén, vagyis jövő augusztusban. Ezt igényli az én belső életem és a katolikus tanítás a tökéletességről, nem pedig valami külső körülmény, mert a papok és a Püspök Pereirában (a kontinens belső részén) akárcsak itt Monteriában az Atlanti óceán partvidékén nagyon jól bánnak velem. A pereirai püspök egyetértésével átjöttem ide, mert itt rendkívüli a paphiány a nagy forróság miatt. Pereirában 80 pap volt 450 000 hívőre, ebben az egyházmegyében pedig 24 pap van 350 000 hívőre 20 000 km² területen. Feladataim ugyanazok, megoszlanak a kórház, a plébánia és az iskola között.”

(ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 26-27)²³

²¹ Ezekért a dokumentumokért köszönetet mondunk Enrique Bermejo rendtársunknak a Kustódiában, valamint Pedro Gil atyának Madridban, aki szíves volt megküldeni a másolatokat.

²² Juhász Ágoston 1985. dec. 23-án hunyt el Lansingben (USA), életének 78., szerzetességének 56., papságának 52. évében.

²³ A levél feladási helye: „Casa Cural, Monteria (Córdoba, Colombia)”. Az újraválasztása miatt küldött jókívánságokra a miniszter generális egy rövid köszönetnyilvánítást küldetett titkárával 1957. jún. 26-i dátummal (lásd ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 25).

A továbbiakról nem állnak rendelkezésre dokumentumok jelen pillanatban. Nem tudjuk, Juhász Vince atya végül hogyan került át Venezuelába, és hogy pontosan mikor és hol hunyt el. Annyit tudunk, hogy 1974-ben Venezuelában volt, mert a gépelt kéziratához Mons. Francisco Maldonado venezuelai egyháztörténész írt ajánlást. Vélhetően az itt szereplő életrajzi részletek magától Vince atyától jutottak a tudomására.

„Ennek az értékes betlehemi florilégiumnak a szerzője egy magyar pap, Padre Emérico Vicente Juhász, volt szentföldi misszionárius. Hat évet töltött Betlehemben, nyolcat Jeruzsálemben, kettőt Damaszkuszban és hármat Madridban, ahol ismét kiállította szentföldi régészeti gyűjteményét. Először a budapesti Szentföldi Múzeumban tette, de ezt Rákosi kormánya szinte teljesen megsemmisítette Magyarország 1945-ös orosz-komunista megszállása után. Mielőtt Keletre került, egyetemre járt szülővárosában, Budapesten, és licenciátust szerzett biblikumból. Később specializációt végzett a római ferences Antonianumon... Péter Juhász, a kiváló tudós és régész, miután megismert minden földrészt, úgy döntött, hogy az éveket, amelyeket megérdemelt pihenéssel is eltölthetett volna, Venezuela nemes és nagylelkű országának szenteli, ahol az idős atya kiváló példát adva osztotta szét életének gyümölcsei Puerto Páez, Mantecal, Bruzual, Birunca, San Fernando y Arichuna vidékén, Apure államban, fiatalos lelkesedéssel és nagy lelkipásztori buzgalommal dolgozva mint plébános. Várjuk, hogy venéz földön majd egyszer nyomdába kerül Juhász atya műve.” (JUHÁSZ 2021, pp. 9-10)

Ebből az ajánlásból szeretnénk idézni még egy részt, abban a meggyőződésben, hogy ez Juhász atya gondolkodását is jól tükrözi:

„Betlehemben Padre Juhász, mint mondtuk, gondosan, a legapróbb építészeti részletekig tanulmányozta a Születés bazilikáját, és kutatásainak fő gyümölcse annak kb. 31 mintegy nyolcszáz éves képnek az értelmezése, amely a bazilika hosszanti oszlopsorait díszíti, egészen a középső és keleti apszisig, ahol a ferencesek egy ókori ciszternát találtak, benne egy mélyedéssel, amelyet »a Gyermek Jézus Fürdőjének« neveznek. Ezt a szerzetesek szent helynek tartják, és más I. Jusztiniánusz idején, 531-565 között is így alakították ki [...].

A szerző lemásolta a rajzokat, amelyeket a fürdőmedencét alkotó jusztiniánuszi kövekbe véstek. A régi rajzok megfejtésében és értelmezésében Bellarmino Bagatti ferences régész szakavatott tanácsai mellett hasznára volt Agostino Augustinović atya is, aki már régóta Venezuelában működik.

Ez a kötet közli a Juhász atya által levett másolatokat, mintegy száz rajzot a VI. századtól, Jusztiniánusztól kezdődően, a múlt századig, a betlehemi Születés bazilika falairól és oszlopairól.” (MALDONADO in JUHÁSZ 2021, p. 9)

A Mons. Maldonado által ajánlott kiadásra végül is, nem tudjuk miért, de nem került sor, és azt sem tudjuk, hogy a gépelt kézirat végül hogyan jutott el Jeruzsálembé, Emilio Bárcena atya kezébe, aki 2017-ben kiadásra átadta nekünk. Juhász Vince erőfeszítései végül a jeruzsálemi Studium Biblicum Franciscanum bibliatudományi doktori iskola „Collectio maior” sorozatának 58. köteteként látott napvilágot, az ókori és középkori feliratok nemzetközi szaktekintélyének, Michele Bacci professzornak a bevezetőjével (BOTTINI in JUHÁSZ 2021, pp. 7-8).

Alfredo Flores Rondón püspök úr, a venezuelai San Fernando de Apure egyházmegye püspöke szívességéből hozzájutottunk két dátum nélküli fényképhez és egy dokumentumhoz, amely azt

igazolja, hogy Juhász Vince atya 1987 júliusában még ebben a venezuelai egyházmegyében volt.²⁴ A továbbiakról nincs adatunk.

V. Juhász Vince cikkei

- I santuari del Monte Oliveto secondo i quattro Vangeli (1946). *La Terra Santa*, **21**: 117-112.
- Una rosa mistica nella Valle dei Giganti (1947). *La Terra Santa*, **22**: 189-196.
- Il culto di San Giorgio in Palestina (1950). *Tierra Santa*, **25**: 131-133.
- Il culto di San Giorgio in Palestina (1950). *L'Osservatore Romano*, **15**(giugno): 3.
- Restauraciones y descubrimientos en el santuario de la Natividad (1950). *Tierra Santa*, **25**(254): 48-53.
- Nuevas observaciones acerca del santuario de Emaus-Cubebe (1950). *Tierra Santa*, **25**(257): 159-163.
- Importantes descubrimientos arqueologicos cerca de la Basílica de la Natividad (1950). *Tierra Santa*, **25** (261): 291-293.
- Las pinturas de los Cruzados en la basílica de Belén (1950). *Tierra Santa*, **25**(262): 313-318. 349-353.
- San Cataldo e il suo dipinto medioevale di Betlemme (1950). *La Terra Santa*, **25**: 272-275.
- El pasillo secreto de la Gruta de Belén (1950). *Tierra Santa* **25**(264): 371-375.
- Dónde se refugiaron los Franciscanos del Monte Sión desde el año 1551 hasta el año 1559 en que adquirieron el convento de San Salvador? (1951). *Tierra Santa*, **26**(275): 346-350.
- El Cenáculo (1952). *Tierra Santa*, **27**(277): 3 e 4 di copertina.
- La Gruta de la Natividad (1952). *Tierra Santa*, **2** (278): 3 e 4 di copertina.
- El Calvario y el Santo Sepulcro (1952). *Tierra Santa*, **27**(279): 3 e 4 di copertina.
- La via de la Cautividad (1952). *Tierra Santa*, **27**(281): 3 e 4 di copertina.
- La autenticidad del Cenaculo I (1952). *Tierra Santa*, **27**(282): 188-194.
- La Piscina de Siloé (1952). *Tierra Santa*, **27**(282): 3 e 4 di copertina.
- La autenticidad del Cenáculo II (1952). *Tierra Santa*, **27**(283): 223-228.
- „Dominus flevit”. El lugar donde el Señor lloró sobre Jerusalén (1953). *Tierra Santa*, **28**(289): 3 e 4 di copertina.
- Jesús Niño en el Templo (1953). *Tierra Santa*, **28**(290): 3 e 4 di copertina.
- La Puerta dorada (1953). *Tierra Santa*, **27**(291): 3 e 4 di copertina.
- El Muro del Llanto (1953). *Tierra Santa*, **28**(292): 3 e 4 di copertina.
- El Pretorio de Pilatos (1953). *Tierra Santa*, **28**(293): 3 e 4 di copertina.
- Jaime II de Aragón y la Custodia de Tierra Santa (1953). *Tierra Santa*, **25**: 294-303. [A magyar fordítását lásd (2021). *Acta Pintériana*, **7**: 21-32.]
- El Palacio de Caifás (1953). *Tierra Santa*, **28** (295/1953) 3 e 4 di copertina.
- La Basílica de la Decapitación de Santiago (1953). *Tierra Santa*, **28** (295/1953) 219-224; *Compostela*, **25**: 5-8.
- Levél a Szentföldről (szept. 1936). *Ferences Közlöny*, anno **XVI**(9): 277.
- Krisztus világossága az Izlam sötéttségében (1937). *Szentföld*, **3**: 39-40. II. rész (1937): *Szentföld*, **4**: 58-59.
- A megigazulás helyén (marzo 1938). *Ferences Közlöny*, anno **XVIII**(3): 74-76.
- Szeráfi Szent Ferenc Atyánk és a Szentföld (1939 jan.). *Ferences Közlöny*, anno **XIX**(1):12-14.

²⁴ Az egyik fénykép Juhász Vince atyát idős korában mutatja papi ruhában, valószínűleg 1987-ből, San Fernando de Apure katedrálisában, és a kötet hátoldalán reprodukáltuk. Mons. Flores Rondón megküldte egy dokumentum másolatát, amely Juhász atyának egy esküvő megtartását engedélyezi Bruzual templomában 1987. júl. 17-én.

Az emmauszi úton (február 1939). *Ferences Közlöny*, anno **XIX(2)**: 55-58.

A komposztellai Szent Ferenc-émlékmű (április 1939). *Ferences Közlöny*, anno **XIX(4)**: 109.

VI. Zárszó

A „palesztinológia” volt a munkája és szenvedélye Juhász atyának mindazon évek során, amelyet a Szentföldi Kustódiában (1936-1952), majd Madridban töltött (1952-1955). Ez a „szenvedély” soha nem hagyta el ezt a magyar ferencest, aki a művének 1974-es kéziratára saját kezűleg írta rá: „*Exmisionero de Tierra Santa*”. Odatartozását lelkében hordozta, és a Gondviselés jóvoltából most a Szentföldi Kustódiá jelenteti meg művét, legjelentősebb kulturális intézménye, a Studium Biblicum Franciscanum kiadványaként saját kiadójával: Edizioni Terra Santa, Milano. Úgy gondoljuk, hogy Juhász Vince neve méltán kap helyet azok között, akik szerették és tanulmányozták az Úr szülőföldjét.

VII. Irodalom – References

Acta Ordinis FM (1934).

APARICIO, P. H. (1998): El Archivo de Fray Agustín Arce, OFM, en la Biblioteca Nacional de Madrid. *Archivo Ibero-Americano* **58**: 531-568. Lelőhely: *Archivo del Padre Arce* 22716⁶⁹²⁻⁶⁹⁸.

ARCE, A. (1975): Nota autobiographica y lista completa de sus escritos. In: A. ARCE: *Miscelánea de Tierra Santa*, III., *Estudios Orientales, Judaicos y de Tierra Santa*, Jerusalem.

ARCE, A. (1951): *Prima lettera di Padre Arce a Padre Vince*. Biblioteca Nacional de Madrid. *Archivo del Padre Arce* 22716⁶⁹².

Archivo del Padre Arce. Biblioteca Nacional de Madrid.

Archivio Storico della Custodia di Terra Santa. Curia custodiale. Atti discretoriali 25. [ASCTS]

Archivio Storico della Custodia di Terra Santa. Atti discretoriali 23. [ASCTS]

ASOFM SM477–Ungheria–S. Maria 1-2.

ASOFM SM77–Ungheria–S. Maria 3-27.

ASOFM SM477–Mexico–S. Evangelio 1-3.

BACCI, M. (2017): *The Mystic Cave. A History of the Nativity Church in Bethlehem*, Roma & Brno.

BAGATTI, B. (1940-1943): *Diario dell'internamento 1940-1943*. Gerusalemme, Archivio dello Studium Biblicum Franciscanum.

BAGATTI, B. (1991): *Francescano, sacerdote, archeologo*. Studium Biblicum Franciscanum, Museum 9., Firenze & Jerusalem.

BAGATTI, B. (1952): *Gli antichi edifici sacri di Betlemme*. Studium Biblicum Franciscanum, Collectio maior 9., Jerusalem, 1952, pp. 93-94.

BARCENA, E. (1984): P. Agustín Arce (1884-1984). *Archivo Ibero-Americano*, **44**: 378-381.

BOTTINI, G. C. (2021): Prefacio. In: JUHÁSZ, E. V. (2021): *Pinturas y grafitos. Basílica de la Natividad en Belén*. Studium Biblicum Franciscanum, Collectio maior 58., Milano, 7-8.

GARCÍA, P. R. & M. E. G. LISTE (2000): Catálogo de monedas bizantinas del Museo de Terra Santa, Santiago. *Gallaecia*, **19**: 197-218.

Guía de la Exposición. Asociación Española de Amigos de Tierra Santa (1954^{2.a}). Catálogo Exposición, Madrid.

- JUHÁSZ, E. V. (2021): *Pinturas y grafitos. Basilica de la Natividad en Belén*. Studium Biblicum Franciscanum, Collectio maior 58., Milano. (Int. y ed. a cargo de M. BACCI)
- MALDONADO, F. A. (2021): Presentación. In: JUHÁSZ, E. V. (2021): *Pinturas y grafitos. Basilica de la Natividad en Belén*. Studium Biblicum Franciscanum, Collectio maior 58., Milano, 9.
- PRADO, A. J. (1954): [„Országos Szentföldi Kiállítás”]. *Sefarad*, **14**: 467-470.
- ROMERO, A. A. E. (1954): La Exposición de Tierra Santa, en Madrid. *Estudios Biblicos*, **13**: 415-418.
- SCHMITT, C. (1979): *Acta Ordinis Fratrum Minorum*, **98**: 76-78.
- TALATINIAN, B. (2005): *I Custodi di Terra Santa dal 1937 al 2004. Appunti di cronaca*. Supplemento agli *Acta CTS*, Jerusalem.
- Tierra Santa* (1955), **30**(313): 31-32.